

LAUSUNTO

Opetus- ja Kulttuuriministeriölle

21.11.2014

Aihe: OKM Hallituksen esitys yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE /2014) täydentämisestä

Johdanto

Opetus- ja Kulttuuriministeriö (OKM) lähetti 29.10.2014 lausunnoille Hallituksen esityksen yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen täydentämisestä. Esityksen mukaan yliopistolakiin lisättäisiin säännökset EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta perittävistä lukukausimaksuista alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa. Lukukausimaksun suuruus olisi vähintään 4000 euroa lukuvuodessa. Korkeakouluilla tulisi olla apurahajärjestelmä, jolla tuetaan maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden opiskelua.

Taideyliopiston ylioppilaskunta katsoo tarpeelliseksi lausua Opetus- ja kulttuurinministeriön esitysluonnoksesta erityisesti jäsenistönsä, nuorten taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten näkökulmasta. Taideyliopiston ylioppilaskunta kokee, että keskustelussa lukukausimaksuista ei ole huomioitu lainkaan taidealan yliopistokoulutuksen erityispiirteitä eikä niitä vaikutuksia, jotka esityksellä toteutuessaan olisi taiteellisen koulutuksen kautta koko suomalaiseen kulttuurielämään. Ylioppilaskunta haluaa korostaa, että esityksen vaikutukset suomalaiseen taidekenttään ja kulttuurielämään ovat merkittävät ja kauaskantoiset, eikä näitä vaikutuksia sekä nuorten akateemisten taiteilijoiden näkemyksiä saa ohittaa mahdollisista lukukausimaksuista päätettäessä.

Tiivistelmä

Taideyliopiston ylioppilaskunta vastustaa esitystä EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta perittävistä lukukausimaksuista ja näkee sen haitalliseksi Taideyliopistolle ja sen opiskelijoille, suomalaiselle korkeakoulu- ja taidekentälle sekä Suomen kansantaloudelle. Esityksen taloudelliset hyödyt yliopistoille ovat vähintäänkin kyseenalaiset, mutta toteutuessaan esitys vahingoittaisi niin suomalaisten yliopistojen kansainvälisyyttä, suomalaisen kulttuurin elinvoimaisuutta kuin Suomen kansantaloutta muun muassa seuraavin tavoin:

- Lukukausimaksut johtaisivat Suomeen tulevien kansainvälisten opiskelijoiden määrän vähenemiseen ja heikentäisivät näin yliopistojen kansainvälisyyttä. Taideyliopiston toimintalojen erityisen kansainvälisyyden vuoksi sen toiminta-edellytykset heikkenisivät radikaalisti.

- Lukukausimaksujen myötä pienentyvä hakijapooli vähentäisi yliopistojen valinnanvaraa sisään-otossa eivätkä ne voisi enää nykyisessä määrin valita opiskelijoitaan parhaista hakijoista. Tämä näkyisi erityisesti pienillä aloilla, kuten Taideyliopiston sisäänotossa.
- Kotikansainvälistymisen vähentyessä myös suomalaisten opiskelijoiden opinnot ja niiden aikana hankittu kokemus köyhtyisivät erityisesti kulttuuri- ja taidealoilla.
- Kansainvälisten taideopiskelijoiden ja monikulttuurisen vuorovaikutuksen vähentyessä koko suomalainen kulttuurielämä saisi nykyistä vähemmän virikkeitä.
- Suomalaisen taiteen kansainvälinen näkyvyys ja kulttuurivienti kärsisivät tulevien taiteilijoiden kontaktien maailman taidepiireihin heikentyessä.
- Suomi-kuvaa maailmalla luovia kansainvälisiä kulttuuritoimijoita kasvaisi entistä vähemmän.
- Apurahajärjestelmä ja muut lisäkulut huomioon ottaen lukukausimaksut eivät lopulta juurikaan lisääisi yliopistojen tulovirtoja, vaan ne lisääisivät ainoastaan kallista hallinnointia.
- Tutkimustiedon valossa lukukausimaksuista johtuva kansainvälisten opiskelijoiden ja tulevien veronmaksajien menettäminen olisi tuhoisaa myös kansantaloudellisesti.

Lukukausimaksujen vaikutukset taiteelliseen koulutukseen

Kuten hallituksen esityksen luonnoksessakin todetaan (*Esityksen vaikutukset, s. 6*), ehdotetut lukukausimaksut johtaisivat Suomeen tulevien kansainvälisten opiskelijoiden määrän vähenemiseen ja heikentäisivät näin yliopistojen kansainvälisyyttä. Taideyliopiston toiminta-alat ovat erityisen kansainvälisiä, joten kehitys näkyisi erityisen voimakkaana Taideyliopistossa ja sen toimintaedellytykset voisivat heiketä radikaalisti. Taideyliopisto on asettanut kansainvälisyyden strategiseksi painopistealueekseen, joten kv-opiskelijoiden määrää vähentävä esitys on suoraan Taideyliopiston strategian vastainen.

Kansainväliset esimerkit Suomen lähimaista osoittavat selvästi lukukausimaksujen vaikutuksen kv-opiskelijoiden määrään. Ruotsin ottaessa lukukausimaksut käyttöön vuonna 2011 kansainvälisten opiskelijoiden määrä laski 79 %, ja vuosina 2012–2013 näiden määrä oli n. 73 % pienempi kuin vuoden 2010 taso. Norjan valtionvarainministeriö puolestaan arvioi 2012 lukukausimaksujen pienentävän opiskelijamääriä n. 75 % (*Vastaus lukukausimaksujen vaikutuksista 8.10.2012*). Saksassa on tänä vuonna nähty parhaaksi poistaa kokonaan siellä kahdeksan vuotta käytössä olleet lukukausimaksut EU/ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta (*Times Higher Education 13.2.2014*). Norjassa taas puolet rehtoreista on ilmoittanut yliopistojen maksavan lukukausimaksut itse, mikäli ne otetaan käyttöön (*The Nordic Page 9.11.2014*).

Kansainvälisten opiskelijoiden vähenemisen lisäksi myöskään jäljelle jäävien kv-opiskelijoiden osaaminen ei lukukausimaksujen myötä olisi sisäänottovaiheessa enää nykyisellä tasolla. Nykyisellään Taideyliopisto voi valita opiskelijansa lahjakkaimmista hakijoista, kun hakijoiden määrä on selvästi koulutuspaikkojen määrää suurempi. Lukukausimaksut kuitenkin kaventaisivat rekrytoitavissa olevien määrää, jolloin pienempi hakijapooli vähentäisi yliopiston valinnanvaraa uusien opiskelijoiden suhteen, eikä rimaa olisi yksinkertaisesti mahdollista pitää enää yhtä korkealla kuin nykyään.

Lukukausimaksut heikentäisivät myös suomalaisten opiskelijoiden tutkintojen laatua. Kansainväliset opiskelijat tuovat mukanaan ajatusten ja kokemusten monimuotoisuutta, joka on välttämätöntä taiteellisen ajattelun kehittymiselle myös kotimaisilla opiskelijoilla. Kv-opiskelijat myös lisäävät ymmärrystä oman alueensa kulttuurikentästä ja toimivat kotimaisille opiskelijoille hyvänä kirittäjänä ja vertailukohtana siihen, mikä on taso maailmalla. Taideyliopisto on jo integroinut kansainvälisiä opiskelijoita laajalti eri ohjelmiin, ja jos näiden kv-opiskelijoiden määrä vähenee, köyhtyvät suomalaisten opiskelijoiden opinnot erityisesti kulttuuri- ja taidealoilla kotikansainvälistymisen vähenemisen myötä.

Lukukausimaksut eivät lopulta myöskään lisäisi yliopistojen tulovirtoja, tai ainakin nämä mahdolliset lisätulot jäisivät marginaalisen pieniksi. Esitysluonnoksen mukaan korkeakouluilla tulisi olla apurahajärjestelmä, jolla tuetaan maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden opiskelua. Lisäksi lukukausimaksu- ja apurahajärjestelmien hallinnoiminen lisäisi yliopistojen kuluja, ja maksullisuuden myötä yliopistojen olisi myös pakko panostaa koulutuksensa kansainväliseen markkinointiin aivan eri mittakaavassa kuin nykyään. Lukukausimaksutulojen rinnalla nämä kaikki lisäisivät yliopistojen menoja siinä määrin, että todellisten käteen jäävien tulojen sijaan lukukausimaksut lisäisivät lopulta vain kallista hallinnointia. Esimerkiksi Suomen lukukausimaksukokeilussa (*Lukukausimaksukokeilu Aalto-yliopistossa*, s.3) yliopistot eivät käytännössä päässeet nauttimaan lukukausimaksujen tuomasta lisärahoituksesta vaan joutuivat lopulta toimimaan apurahojen jakokanavana samalla kun maksu- ja apurahahallinnon perustamisen ja ylläpidon kustannukset lankesivat niiden maksettaviksi.

Lukukausimaksujen vaikutukset suomalaiseen kulttuurielämään

Suomalaisten taideopiskelijoiden opiskeluaikanaan omaksumat virtaukset, toimintamallit ja kontaktit vaikuttavat suuresti siihen, kuinka he valmistuttuaan toimivat taiteilijoina ja millaiselta koko Suomen taidekenttä näyttää. Tätä kautta kysymys kv-opiskelijoiden määrän ja sen myötä suomalaisten opiskelijoiden monikulttuurisen vuorovaikutuksen ja kansainvälisten kontaktien vähenemisestä on keskeinen myös suomalaisen taiteen ja taidekentän kehitykselle. Lukukausimaksujen aiheuttama kv-opiskelijoiden määrän putoaminen heijastuisi kaikkiin kasvaviin taiteilijasukupolviin ja heikentäisi heidän mahdollisuuksiaan kehittyä taiteilijoina sekä solmia kansainvälisiä yhteyksiä. Suomalainen kulttuurielämä saisi vähemmän virikkeitä ja suomalaisesta taiteesta tulisi nykyistä sisänpäinkääntyneempää.

Jos opiskelijoiden ja tulevien taiteilijoiden omaksuma kansainvälisyys ja kontaktit maailman taidepiireihin heikkenisivät, tulisivat varmasti myös suomalaisen taiteen kansainvälinen näkyvyys ja suomalainen kulttuurivienti kärsimään. Pitkällä tähtäimellä kehitys vaikuttaisi negatiivisesti myös Suomi-kuvaan maailmalla: positiivista Suomi-kuvaa luovista kansainvälisistä toimijoista ovat Esa-Pekka Salosen ja Adel Abidinin kaltaiset kulttuuritoimijat selvästi näkyvimmästä päästä, mutta taidekoulutuksen heikkenevän kansainvälisyyden myötä tällaisia toimijoita tulisi kasvamaan entistä vähemmän.

Lukukausimaksujen kansantaloudelliset vaikutukset

Tutkimustiedon valossa esitysluonnos ei ole järkevä myöskään kansantaloudellisesti. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus julkaisi 30.10.2014 esiselvityksen (*VATT Valmisteluraportit 21*), jossa tarkasteltiin ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden kansantaloudellisia vaikutuksia. VATTin esiselvityksen mukaan ulkomaiset korkeakouluopiskelijat tuottavat yhteiskunnalle koulutuskustannuksistaan huolimatta huomattavaa nettohyötyä: kaikkien kustannustenkin jälkeen yhteiskunnalle kv-opiskelijoista jäävä nettohyöty vaihtelee välillä n. 50 000 – 130 000 dollaria/yksilö.

Vuonna 2011 valmistuneista ulkomaalaisista yli kaksi kolmasosaa oli edelleen Suomessa vuosi valmistumisensa jälkeen, ja maahan jääneistä kaksi kolmasosaa oli työllistynyt. 75,9 % Suomen kansainvälisistä opiskelijoista oli vuonna 2012 lähtöisin EU/ETA-maiden ulkopuolisista maista, joten lukukausimaksut koskisivat noin kolmea neljästä kv-opiskelijasta (*Tilastokeskus*).

Kuten aiemmin todettu, Ruotsissa ja Norjassa lukukausimaksujen käyttöönoton on todettu vähentävän kansainvälisten opiskelijoiden määrää n. 75 %. Lukukausimaksujen käyttöönoton johtaessa vastaavaan kehitykseen Suomessa ja Suomen n. 20 000 kv-opiskelijan vähentyessä neljäsosaan tämä siis tarkoittaisi yhteiskunnan nettohyödyn jyrkkää pienenemistä. Tilastokeskuksen ja VATTin tuloksia tarkastelemalla voidaan sanoa, että yhteiskunnan lukukausimaksujen johdosta menettämä hyöty olisi kokonaisvaikutukseltaan jossain 350 miljoonan ja 950 miljoonan dollarin (n. 280 ja 760 miljoonan euron) välillä. Lukukausimaksujen yliopistojen rahoituspohjaan mahdollisesti tuoma pieni lisäys ei voi mitenkään kompensoida näin suurta hyödyn menetystä kansantaloudelle.

Helsingissä 21.11.2014

TAIDEYLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA (TaiYo)

Mikael Kinanen
puheenjohtaja

Ville Sinnemäki
pääsihteeri

Lisätietoja

Jäsenpalvelu- ja edunvalvontasihteeri Hannu Jaakkola, hannu.jaakkola@uniarts.fi

Lähdeluettelo

Hallituksen esitysluonnos (pdf) 29.10.2014

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/ETA/liitteet/HE_luonnos.pdf

Norjan valtionvarainministeriön vastaus kysymykseen lukukausimaksujen vaikutuksista 8.10.2012

Svar på spm. 73 fra Finanskomiteen/Kristelig Folkepartis fraksjon av 8. okt 2012

Vedr. innføring av skolepenger for utenlandske studenter

<http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2013/Budsjettsporsmal/Bevilgningssporsmal/Kristelig-Folkeparti073/?query=utenlandske+studenter&all=true&parti>

Times Higher Education: Germany's great tuition fees U-turn 13.2.2014

<http://www.timeshighereducation.co.uk/features/germanys-great-tuition-fees-u-turn/2011168.article>

The Nordic Page: Rectors will Pay Tuition Fees for Foreign Students 9.11.2014

<http://www.tnp.no/norway/panorama/4682-rectors-will-pay-tuition-fees-for-foreign-students-norway>

Aalto-yliopiston ylioppilaskunta: Lukukausimaksukokeilu Aalto-yliopistossa (pdf) 24.3.2014

http://ayy.fi/wp-content/uploads/Lukukausimaksukokeilut-Aalto_yliopistossa.pdf

VATT Valmisteluraportit 21: Esiselvitys ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista (pdf) 30.10.2014

http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/v21.pdf

Tilastokeskus 2011: Vuonna 2007 korkeakoulututkinnon suorittaneiden Suomeen jääminen ja työllistyminen

Referoituna CIMOn FaktaExpress-julkaisussa 2/2012

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/24811_fakta_a_express_2_2012.pdf